

DATIVUS: FUNKCJE

1. DATIVUS AUCTORIS (sprawcy)

Występuje najczęściej przy konstrukcji *coniugatio periphrastica passiva* (choć nie tylko) i wyraża wówczas osobę, która musi wykonać jaką czynność.

- OMNIBUS HOMINIBUS moriendum est – *WSZYSCY LUDZIE* muszą umrzeć
- Quid MIHI faciendum est? – *Co mam zrobić?*
- PUERO libri legendi erant – *CHŁOPIEC* musiał czytać książki

Inny sposób oddania tej samej treści – posłużenie się czasownikiem debere, zamiast konstrukcją: Pueri libri legendi erant – Puer libros legere debebat

2. DATIVUS COMMODI i INCOMMUDI (korzyści i straty)

Oznacza, że czynność została wykonana na czyjąć korzyści lub niekorzyść. Żeby odróżnić Dativus *commodi* od *incommodi*, należy brać pod uwagę zamysł działającego, a nie ewentualny wynik jego działania. W przekładzie zwykle sprawdza się dodanie słowa *dla* (przy Dativie *commodi*) lub *przeciw, na niekorzyść, na szkodę* (przy Dativie *incommodi*)

- Caesar frumentum EXERCITUI imperat – *Cezar rozkazuje (dostarczyć) WOJSKU zboże*
- Non SCHOLAE, sed SIBI IPSIS discimus – *Uczymy się nie dla SZKOŁY, ale dla SIEBIE SAMYCH*
- Filius meus MIHI peccat – *Mój syn popełnia błędy na MOJĄ SZKODĘ*

*Inny sposób oddania tej samej treści – posłużenie się przymkami pro (dla Dativu *commodi*), contra, in (dla Dativu *incommodi*): Filius meus mihi peccat – Filius meus contra me peccat*

3. DATIVUS DIRECTIONIS (kierunku)

Występuje przy czasownikach, wyrażających przybywanie, dostawanie się w jakieś miejsce. Wyraża cel w przestrzeni, do którego dążymy.

- URBI advehere – *dostać się DO MIASTA*
- it clamor CAELO – *idzie krzyk KU NIEBU (do nieba)*

Inny sposób oddania tej samej treści – posłużenie się przymkiem ad + ACC.: it clamor caelo – it clamor in caelum

4. DATIVUS ETHICUS

Występuje tylko przy **zaimkach osobowych 1 i 2 os.** i zwykle w mowie potocznej przy poufalej konwersacji. Tłumaczymy go zwykle jako *tu mi, tu ci, tu nam, tu wam, tam sobie*.

- At TIBI repente venit ad me Caninius – *A TU CI nagle przybywa do mnie Kaniniusz*
- Quid TIBI vis? – *Co TAM SOBIE chcesz?*

5. DATIVUS FINALIS (celu) / DATIVUS DUPLEX (podwójny)

a. DATIVUS FINALIS

Oznacza cel czynności. W tłumaczeniu często oddaje się go, dodając słowo „jako” lub „celem”. Występuje m. in. po czasownikach:

accipio 3: *accipere aliquid + DATIVUS FINALIS – otrzymywać coś JAKO COŚ*

- accipi id DONO – *otrzymałem to JAKO DAR*
np.: Pecuniam DONO accipi – *Otrzymałem pieniądze JAKO DAR / W DARZE*

deligo 3: *deligere aliquid + DATIVUS FINALIS – wybierać coś JAKO COŚ*

- delegi hoc PRAEMIO – *wybrałem to JAKO NAGRODĘ*

do 1: *dare (alicui) aliquid + DATIVUS FINALIS – dawać (komuś) coś JAKO COŚ*

- hoc (tibi) DONO dedi – *dałem (ci) to JAKO DAR*

mitto 3: *mittere (alicui) aliquid + DATIVUS FINALIS – posyłać (komuś) coś JAKO COŚ / CELEM CZEGOŚ*

- misi hoc (tibi) DONO – *posłałem ci to JAKO DAR*

relinquo 3: *relinquere alicui aliquid + DATIVUS FINALIS – zostawiać komuś COŚ JAKO COŚ / CELEM CZEGOŚ*

- reliqui hoc (tibi) DONO – *zostawiłem (ci) to JAKO DAR*

venio 4: *venire aliquem in locum + DATIVUS FINALIS – przybywać gdzieś PO COŚ*

- veni Chersonesum VINCENDO – *przybyłem na Chersones CELEM ZWYCIĘŻENIA / ŻEBY ZWYCIĘŻYĆ / PO ZWYCIĘSTWO*

b. DATIVUS DUPLEX składa się z dwóch elementów:

1. *Dativus commodi lub incommodi*
2. DATIVUS FINALIS

- Hunc librum tibi PRAEMIO dono – *Daruję ci tę książkę JAKO NAGRODĘ*
- Dux cohortes suis PRAESIDO misit – *Wódz posłał swoim (ludziom) kohorty JAKO ZAŁOGĘ*

6. DATIVUS IUDICANTIS (sądzącego) [rzadki w łacinie klasycznej]

Wyraża opinię autora o czyjejs opinii. Nie jest to opinia samego autora.

DATIVUS

- (Cicero scripsit) „Suum CUIQUE puchrum est” – (Cicero napisał) „DLA KAŻDEGO piękne jest co innego” (Każdy ma własne zdanie o pięknie)
- (Caesar scripsit) „Oppidum primum Thessaliae VENIENTIBUS ab Epiro” – (Cezar napisał) „Pierwsze miasto Tessalii DLA PRZYBYWAJĄCYCH z Epiru”

7. DATIVUS POSSESSIVUS (posiadania) [DATIVUS Z ESSE]

Wyraża stan posiadania. Ten kto coś posiada – stoi w **Datiwie**, to co ktoś posiada – stoi w **Nominatiwie**. Funkcji tej towarzyszy zawsze czasownik *esse* w 3 os. sp. lub pl. w dowolnym czasie i trybie w **związku zgodny z Nominativem** (inaczej niż przy tłumaczeniu na polski). Na język polski tłumaczymy tę funkcję przypadku za pomocą czasownika **mieć** (ktoś coś ma).

- Multi NOBIS amici sunt – *mamy wielu przyjaciół*
- PUERO liber erat – *CHŁOPIEC miał książkę*
- Liberi LIBERIS NOSTRIS erunt – *NASZE DZIECI będą miały dzieci*
- Est MIHI tecum amicitia – *mam z tobą [związki] przyjaźni (łączy mnie z tobą przyjaźń)*
- Est EI nomen Marcus – *Ma na imię Marek*
- SCIPIONI nomen erat Africanus – *SCYPION miał przydomek Afrykański*

Inne sposoby wyrażenia tej samej treści: za pomocą czasownika habere: Multi NOBIS amici sunt = Multos amicos habemus

* UWAGA: w przypadku imion własnych, np. *Est ei nomen Marcus*, imię może również stać w Datiwie: *Est ei nomen Marco, Scipioni nomen erat Africano*

8. DATIVUS SYMPATHETICUS (uczestnictwa)

Oznacza uczestnictwo w czynności określonej przez czasownik. Osoba stojąca w Datiwie, mimo że sama nie wykonuje czynności, jednak w niej uczestniczy (jest jej świadomym przedmiotem).

- Euryclea ULIXI pedes abluit – *Euryklea obmyła ODYSEUSZOWI stopy* (Odys jest „wciągnięty” w czynność mycia).

* UWAGA: tę funkcję można interpretować również jako Dativus commodi